

Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening is een van de voornaamste onderleggers van de openbare ruimte. Achter een prettige en goed functionerende plek gaat vrijwel altijd een doordacht plan schuil.

De laatste jaren maakt ook een beheerplan daar steeds meer een integraal onderdeel van uit. Het overzichtswerk 'Ruimtelijke ordening' neemt de lezer mee met een tijdreis die rond 1200 begint. We zien hoe omgaan met water een belangrijke drijfveer was om tot gecoördineerde ordening te komen, al verschilt dat natuurlijk sterk van hoe we dat nu doen. Dat neemt niet weg dat er ook constanten zijn te ontdekken in deze geschiedenis.

Neem grondpolitiek. Dat houdt niet alleen in de recente geschiedenis de gemoederen bezig - het kabinet Den Uyl is er bijvoorbeeld door gevallen - maar ook in vroeger tijden al. De centrale vraag is telkens: waar leggen we de ontwikkelingskosten neer? Bij de ontwikkeling van het vierde en laatste deel van de Amsterdamse grachtengordel was 'buyten coste van dese stad' het uitgangspunt. Er waren immers genoeg draagkrachtige particulieren die van deze ontwikkeling profiteerden. Maar vanzelfsprekend was het niet. Bij de (derde)

uitleg daarvoor werd namelijk anders gewerkt, met een Meliorisatievoorstel uit 1615: grondeigenaren konden kiezen tussen het afstaan van hun grond of een belasting op de waardevermeerdering van de grond.

In Rotterdam was - ook toen al - de haven leidend bij de stadsontwikkeling, in de vorm van acht havenplannen die de stad rond 1600 twee keer zo groot maakte. En Leiden had eind zestiende eeuw een speciaal veilingmodel voor grondverkoop ontwikkeld toen de stad verpauperd was en daar actie tegen werd ondernomen. Er werd een bouwplicht ingesteld - eigenaren die niet bouwden op daarvoor bestemde grond werden onteigend. Bovendien werd hinderlijke bedrijvigheid, vaak lakennijverheid - ruimtelijk gescheiden van andere functies. Dat zou ook in de twintigste eeuw, de hoogtijdagen van zonering in de ruimtelijke ordening, niet misstaan!

Ook aangenaam groen recreëren in de stad is al eeuwen een streven. Zo werden stadsmuren en de directe omgeving vaak ingericht tot prettige wandelplekken. In de negentiende eeuw werden zogeheten Maliebanen ingericht voor dit doel. En ook vandaag de dag hebben we nog enkele stadsbossen, onder meer in Den Haag, Haarlem en Alkmaar (al wordt die laatste bedreigd door verbouwingsplannen van het ziekenhuis). Die stammen al uit de

zeventiende eeuw en daarmee is Nederland uniek in de wereld.

Duiken we de recente geschiedenis in, dan zien we onder meer de lagenbenadering rond 1995 ten tonele verschijnen: een indeling van de ruimte in een occupatielaag, een netwerklaag en een ondergrondlaag. Daarmee wordt onderscheid gemaakt tussen relatief snelle ruimtelijke processen (occupatie), de infrastructuur en dergelijke (netwerk) en de basis (ondergrond, ofwel de kenmerken waar we het mee moeten doen). Hoewel niet iedereen deze benadering paraat heeft, lijkt dit toch wel een blijvertje in de ruimtelijke ordening, als manier van denken.

Het boek Ruimtelijke Ordening kent op zichzelf ook al een geschiedenis. Sinds begin jaren '90, toen als 'Van plannen komen plannen', werd het telkens herzien en geactualiseerd. Dat het al diverse herzieningen heeft beleefd, geeft al aan dat het raamwerk van dit boek de tand des tijds doorstaat en inmiddels voor hele generaties planologen en stedenbouwers een gemeenschappelijk standaardwerk vormt.

Titel: Ruimtelijke ordening; geschiedenis van de stedelijke en regionale planning in Nederland 1200-nu

Auteurs: Len de Klerk en Ries van der Wouden

Uitgave van: nai010 uitgevers, 2021, Rotterdam, 336 pagina's, € 49,95

ISBN: 978-94-6208-623-4